

Std. – 6 ABC

SUBJECT- GUJARATI SL

PREPARED BY –MS. UNNATI

PERIOD 1

પાઠ-6

ભાઈબંધ મારો બોલ્યો કુહૂ

ક

ભાઈબંધ મારો બોલ્યો કુહૂ

આલો ગાઈએ ગીતકું :

એક તોફાની બારકસ
પોતે આખું સરકસ
વંદો, વીંછી, ઈંડું, દેડકું તેને ખિસ્સે જડે
ક્યાંક ને ક્યાંક કોઈની સાથે વઢે, આથડે, લડે
રોજેરોજ ને નિતનવાં થતાં તેનાં કારસ... પોતે જ આખું સરકસ.
ગાળિયે ભરાતાં પગ એક દિ' લટકી પડ્યા ઊંધા.
જતું-આવતું લોક કહે, “આવા જ એના ધંધા.
ખાશો દયા ના કોઈ આ છેતરવાના કારસ.”... જોતું ઊભું સરઘસ.
લોહી ઊતર્યું મોઢે, આંખે રોળા થઈ ગયા દડી
દે કાટતાં તોફાની બોલ્યા, “ઉતારો અબઘડી.”
હેઠે લાવી બાપા પૂછે, “માણસ છો કે કાનસ?”.... સુધરી ગયા બારકસ.

ચિત્રમાં લટાર મારો ત્યારબાદ તેની નીચેના પ્રશ્નોની ચર્ચા કરો.

(૧) ચિત્રમાં બતાવેલી જગ્યા ગામ કે શહેરથી કેટલી દૂર હશે? એવું તમને શાના કારણે લાગ્યું?

ઉત્તર : ચિત્રમાં બતાવેલી જગ્યા ગામ કે શહેરથી ઘણો દૂર હશે, કારણ કે, ચિત્રમાં ગીચ ઝાડી છે, વળી, સિંહ જેવું હિંસક પ્રાણી છે.

(૨) ચિત્રમાં કયાં કયાં પ્રાણી-પક્ષી છે?

ઉત્તર : ચિત્રમાં સિંહ, ઝરખ, કાર્ચિંડો, ગીધ, ગરુડ, અને મરેલો હંસ જેવાં પ્રાણી-પક્ષી છે.

(૩) તેઓ શું કરી રહ્યાં છે? કેમ?

ઉત્તર : તેઓ ખોરાક માટે એક શિકાર પર તરાપ મારી રહ્યાં છે.

(૪) તમે તેમાંથી કયાં પ્રાણી-પક્ષી વિશે પહેલી વાર જાણ્યું?

ઉત્તર : હું તેમાંથી બધાં પ્રાણી-પક્ષી વિશે જાણું છું.

(પ) કઈ વાતની તમને નવાઈ લાગી?

ઉત્તર : બધાં પ્રાણી-પક્ષી શિકાર પર તૂટી પડ્યાં છે તેની નવાઈ લાગી.

(ડ) પશુ-પક્ષી ઉપરાંત ચિત્રમાં શું શું છે?

ઉત્તર : પશુ-પક્ષી ઉપરાંત ચિત્રમાં ઊંચાં વૃક્ષો, નાના છોડ, ઘાસ અને બંદૂક છે.

(ઙ) આ ચિત્રમાં જે ઘટના બતાવી છે તે પહેલાં શું બન્યું હશે?

ઉત્તર : આ ચિત્રમાં જે ઘટના બતાવી છે તે પહેલાં શિકારી બંદૂક લઈને આવ્યો હશે તથા પશુઓ-પક્ષીઓ સામસામે લડ્યાં હશે.

(ચ) હવે પછી શું થશે?

ઉત્તર : તેઓ હાથમાં આવેલો શિકાર લઈ ભાગી જશે.

□ ચિત્રનું મસ્ત મજાનું વર્ણન લખો. ‘જંગલ’, ‘ચિત્ર’, ‘પ્રાણી’, ‘પક્ષી’ શબ્દો વધુમાં વધુ બે-બે વાર વાપરી શકો :

- ❖ પહેલાં શું થયું હશે? : જંગલમાં શિકારી બંદૂક લઈને આવ્યો હશે તથા કોઈ પ્રાણી પર જંગલી જાનવરે હુમલો કરીને તેને મારી નાખ્યું હશે.
- ❖ ચિત્રમાં શું શું થઈ રહ્યું છે? : મરેલા પ્રાણી પર ગીધ, ગરુડ જેવાં પક્ષીઓ તરાપ મારવા આવી પડેલાં દેખાય છે. તે સાથે જ સિંહ પણ તરાપ મારતો જણાય છે. તે ઉપરાંત ઝરખ અને કાચિંડો પણ ત્યાં આવી રહેલાં જણાય છે.
- ❖ પછી શું થશે? : સિંહ આવતાં જ કદાચ બીજાં પક્ષીઓ અને પશુઓ ભાગી જશે અને સિંહ જ શિકાર પર પોતાનો હક જમાવશે.

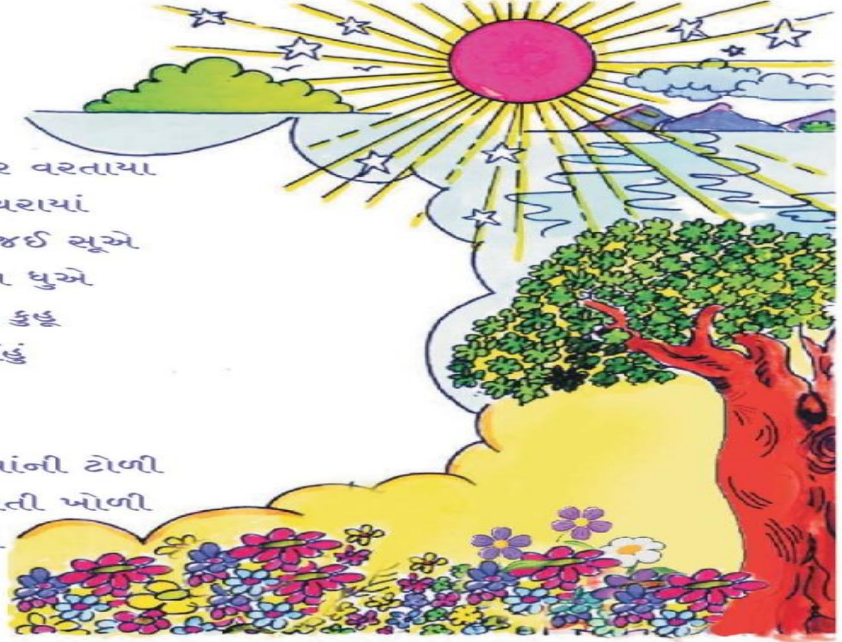

પક્ષીઓ સાથે કૂજન કરીએ.

સવાર

સવાર બોલે કૂકડે કૂક, કૂકડો ઊંચે જુએ
સૂરજદાદા આવી આખું કાળું આભ ધુએ
આભેથી તારાઓ આવી જમીન પર વરતાયા
બોરસલી ને પારિજાત આ ટગર બની પથરાયાં
ધુવડ પેલું ત્યાં બિચારું બખોલમાં જઈ સૂએ
સૂરજદાદા આવી આખું કાળું આભ ધુએ
કચકચ કરતાં ચકલા ચકલી, કોયલ ગાતો કુંકું
કલબલ કરતી કાબર ઝઘડે, પોપટજીનું ઊંહું
કા કા કરતા કાગાભાઈ લુચ્ચું ખંધું જુએ
સૂરજદાદા આવી આખું કાળું આભ ધુએ
કૂણા કૂણા તડકા મહોં આ પતંગિયાંની ટોળી
ફૂલ ફૂલ પર બેસી એ તો મધને લેતી ખોળી
અંધારાના દરની માટી અળસિયાંઓ ખુએ
સૂરજદાદા આવી આખું કાળું આભ ધુએ.

- સુધીર દેસાઈ

● વાતચીત :

- ગીતની કઈ પંક્તિ તમને સૌથી વધારે ગમી? ગાઓ કે સરસ રીતે બોલો.
- કઈ પંક્તિઓ સાંભળતાં તમને એમ લાગ્યું કે એવું તો તમે જોયું છે?
- તમે સવારે ઊઠીને સૌથી પહેલાં શું કરો છો? તમારી પહેલી ત્રણ ક્રિયા કહો.
- સવાર થયા પછી ઘરની કઈ કઈ વસ્તુઓ એકબાજુ મૂકી દેવાય કે બંધ કરી દેવાય?
- ઘરની કઈ કઈ વસ્તુઓ સવાર પડ્યા પછી કામ માટે કાઢવાની થાય?

□ વાતચીત :

(૧) ગીતની કઈ પંક્તિ તમને સૌથી વધારે ગમી? ગાઓ કે સરસ રીતે બોલો.

ઉત્તર : 'સૂરજદાદા આવી આખું કાળું આલ ધુએ' ગીતની આ પંક્તિ મને સૌથી વધારે ગમી.

(૨) કઈ પંક્તિઓ સાંભળતાં તમને એમ લાગ્યું કે એવું તો તમે જોયું છે ?

ઉત્તર : 'ફૂણા ફૂણા તડકા મહીં આ પતંગિયાની ટોળી

ફૂલ ફૂલ પર બેસી એ તો મધને લેતી ખોળી'

આ પંક્તિઓ સાંભળતાં મને એમ લાગ્યું કે એવું તો મેં જોયું છે.

(૩) તમે સવારે ઊઠીને સૌથી પહેલાં શું કરો છો? તમારી પહેલી ત્રણ ક્રિયા કહો.

ઉત્તર : સવારે ઊઠીને સૌથી પહેલાં હું પ્રાર્થના કરું છું. પછી બે ઝલાસ ગરમ-હૂંફાળું પાણી પી લઉં છું. ત્યારબાદ સ્નાનાદિ ક્રિયા કરું છું.

(૪) સવાર થયા પછી ઘરની કઈ કઈ વસ્તુઓ એકબાજુ મૂકી દેવાય કે બંધ કરી દેવાય?

ઉત્તર : સવાર થયા પછી ઘરનાં ગાદલાં, ઓશીકાં, ખાટલા વગેરે એકબાજુ મૂકી દેવાય. ગાદલાં, ઓશીકાં કબાટમાં બંધ પણ કરી દેવાય.

(૫) ઘરની કઈ કઈ વસ્તુઓ સવાર પડ્યા પછી કામ માટે કાઢવાની થાય ?

ઉત્તર : નીચેની વસ્તુઓ સવાર પડ્યા પછી કામ માટે કાઢવાની થાય : (૧) દૂધપેસ્ટ,

દૂધબ્રશ (૨) સાબુ (૩) ચા- ખાંડના ડબા (૪) દૂધ (૫) સાવરણી

(૬) તમારાં મમ્મી, પપ્પા, ભાઈ, બહેન, દાદા, દાદી સવારે ઊઠીને કયાં કામ કરે છે?

કોઈ એક વ્યક્તિ વિશે કહો.

ઉત્તર : ઘરની તમામ વ્યક્તિઓ સવારે ઊઠીને પોતાની દૈનિકક્રિયા કરે છે. મમ્મી

સ્નાનાદિથી પરવારીને બધાં માટે ચા-નાસ્તો તૈયાર કરે છે: પપ્પા માટે

ટિફિન તૈયાર કરે છે; ઘરની સફાઈ કરે છે.

*

(૭) કવિતામાં આવે છે એ સિવાય સવારમાં બીજું શું શું થાય?

ઉત્તર : કવિતામાં આવે છે એ સિવાય સવારમાં મંદિરે જવાય, છાપું વંચાય, રસોઈ થાય, પાઠ-પૂજા થાય, ઘરની સફાઈ થાય.

(૮) ધુવડને બિચારું કેમ કહ્યું હશે?

ઉત્તર : ધુવડ રાત્રે જ જોઈ શકે છે, તેથી તેને બિચારું કહ્યું હશે.

❑ (જૂથ) પાંચ-પાંચના જૂથમાં કામ કરો. દરેક કોઈ એક અભિનય કરશે.

- પક્ષીઓની જેમ ચાંચ વડે પાંખ સાફ કરો, પાણીમાં નહાઓ.

- ધુવડની જેમ આંખ ફેરવો, બખોલમાં સૂઈ જાઓ.

- ચકલી, કાબર, પોપટ, કાગડા, કોયલ બની વાતો કરો,

- કપડાં ધુઓ.

- વોશિંગ મશીનમાં કપડાં ફેરે તેમ ફરો.

□ ચિત્રને કાવ્યની પંક્તિનો નંબર લખો.

(૭)

(૧૨)

(૭)

(૧૧)

(૧)

(૮)

□ શબ્દ માટેનાં વાક્યો વાંચો. તે શબ્દ પરથી. નવું વાક્ય બનાવો.

(૧) ખંધું : લુચ્ચું

(૧) શિયાળ એકદમ ખંધું. સારું સારું બોલીને બીજાં પ્રાણીઓને ફસાવી દે.

(૨) તે શાકવાળો ખંધો છે. “તમારી જ દુકાન છે.” એમ કહે ખરો, પણ બે મરચાંયે વધારે ના આપે.

(૩) તે ખંધું હસે છે. જો જો, ફસાઈ ના જતા.

(૨) બિચારું : સાવ નબળું, બાપડું, દયા ખાવા જેવું

(૧) ગાડી નીચે પગ આવી ગયો. બિચારું કૂતરું. કોઈ ડૉક્ટર બોલાવો.

(૨) એ બિલાડી જરાય બિચારી નથી, એકદમ ખંધી છે.

(૩) બિચારા વિનુભાઈ, સમજણ ઓછી છે, તેથી કેવા હેરાન થાય છે!

(૩) બખોલ : ઝડ, પહાડ કે જમીનમાં પાડેલું બાકું, ગુફા જેવું પોલાણ

(૧) ધુવડ માટીના ટેકરા કે પહાડ પર બખોલમાં રહે, લક્કડખોદ બખોલ જેવો માળો બનાવે.

(૨) કૂતરાને ખાડો કરતાં આવડે, બખોલ બનાવતાં ના આવડે.

(૩) આ ઝડની બખોલમાં મેં સાપને જતો જોયો.

(૪) પથરાવું : લાંબા-પહોળા ભાગમાં પડવું, ફેલાઈ જવું

(૧) ચોમાસામાં બધે ઘાસ ઊગી નીકળે ત્યારે કેવું લાગે? મોટી લીલી ચાદર પાથરી હોય એમ લાગે ને !

(૨) ભારે પવન આવ્યો એટલે આખા ઘરમાં ધૂળ પથરાઈ ગઈ.

(૩) અમે એક વડના ઝડ નીચે શેતરંજી પાથરી નાસ્તો કરવા બેઠા.

(૫) વરતાવું : દેખાવું, ઓળખાઈ જવું

(૧) મમ્મી ખૂબ દૂર ઊભાં હતાં. છતાં, મયંકને વરતાઈ ગયાં.

(૨) સંગીતા ગમે ત્યાં જાય, તેની આવડતને કારણે વરતાઈ આવે.

(૩) મારા ગામના સૂરદાસ ગમે ત્યારે પણ મારા અવાજથી મને વરતી કાઢે છે.

(૬) ખુએ : ખોદે, ઉપર-નીચે કરે

(૧) વાવણી પહેલાં ખેડૂત હળથી ખેતર ખુએ.

(૨) બગીચાની જમીનને પંદર-વીસ દિવસે ખુવી પડે, તો જ ફૂલછોડ સારાં થાય.

(૩) ઉનાળામાં ખેતર ખુઓ, જમીન ફળદ્રુપ બનશે.

□ એકવાર 'સવાર' લલકારો :

(૧) કવિતામાં આવતાં પક્ષીઓનાં નામ લખો.

ઉત્તર : કવિતામાં આવતાં પક્ષીઓ : કૂકડો, ધુવડ, ચકલી, કાબર, પોપટ, કાગડો, કોયલ.

(૨) કવિતામાં આવતાં અને એક જ જગ્યાએ રહેતાં સજીવોનાં નામ લખો.

ઉત્તર : કવિતામાં આવતાં અને એક જ જગ્યાએ એટલે કે માળામાં રહેતાં સજીવો : ચકલી, કોયલ, કાગડો, કાબર, પોપટ.

(૩) સરખા ઉચ્ચારવાળા શબ્દોની જોડ લખો.

ઉત્તર : (૧) જુએ – ધુએ (૨) વરતાયા – પથરાયા (૩) સૂએ – ધુએ (૪) કુકુ – ઊંડું (૫) ટોળી – ખોળી (૬) ખુએ – ધુએ

(૪) કેટલી રીતે આ કવિતા ગાશો ? ગાઓ.

- એક જૂથ ગાય, બીજું જૂથ અભિનય કરે.
- એક જૂથ તાળી પાડે, બીજું જૂથ કવિતા ગાય.
- એક જૂથ 'સૂરજદાદા ... આલ ધુએ" જ ગાય, બીજું આખી કવિતા ગાય.

THANK YOU

